

УДК 338.43:364.48

ВПЛИВ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА СОЦІАЛЬНУ БЕЗПЕКУ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Петіна Л.В. - к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Важливим напрямом подолання відсталості розвитку сільських територій має бути інтенсифікація інтеграційних процесів, впровадження інноваційних, ресурсозберігаючих технологій, створення належних умов для працюючого персоналу, залучення додаткових інвестиційних коштів та ін. Без підвищення соціальної безпеки на виробництві неможливо підвищити продуктивність праці та розвивати сільські території. Дотепер це питання мало вивчено і потребує системного дослідження.

Стан вивчення проблеми. У працях вітчизняних та зарубіжних вчених досліджувалась сутність соціальної політики на підприємствах та державному рівні. Разом з тим недостатньо висвітлений зв'язок соціального розвитку села з інноваційно-інвестиційними процесами у сільському господарстві.

Методика досліджень. Для вирішення поставлених завдань в процесі дослідження використовувалися такі наукові методи, як діалектичний, графічний та монографічний.

Результати досліджень. Сільська місцевість є не тільки основним місцем проживання майже половини населення країни, а й постійним місцем їх трудової діяльності. До основних чинників, які знижують рівень соціальної безпеки у сільській місцевості слід віднести: погіршення демографічної ситуації; низький рівень трудової зайнятості населення, низький рівень оплати праці, непопулярність аграрного виробництва серед сільської молоді [1], низький рівень соціальної інфраструктури та соціальної забезпеченості.

В умовах економічної і фінансової кризи значно знизився рівень соціального розвитку, що сприяє загостренню напруги у суспільстві. Зростання захворюваності, неповноцінне харчування відсутність якісного медичного обслуговування, несприятливі житлові умови, збільшення виробничого і побутового травматизму, смертності та ін. негативно впливають на соціальну безпеку населення. Таке становище в країні і регіонах породжує розвиток криміналізації економіки, корупції чиновників держапарату та правоохоронних структур, а часто і агресивне ставлення населення по відношенню до органів влади різних рівнів. Вирішити ці проблеми необхідно шляхом: запровадження соціальних державних і регіональних програм; підвищення рівня зайнятості населення у продовж всього року, розвиваючи тваринницьку, овочеву, плодоягідну підгалузі; навчання спеціалістів за державний кошт при умові їх повернення у село після навчання; надання спеціалістам сільського господарства безкоштовного житла у селах; створення нових агроформувань та обслуговуючих кооперативів; подолання практики несвоєчасної виплати заробітної плати; надання дорадчих та інформаційних послуг мешканцям села; стимулювання суб'єктів господарської діяльності, які впроваджують інноваційні технології.

Соціальна безпека – це система суспільно-економічних заходів, спрямованих на покращення умов праці та якості життя, що формуються під впливом різних чинників. В процесі виробничої діяльності працівники підприємств виконують не тільки технологічні операції, а й формують соціально-трудова відносини, які є основою життєдіяльності як окремих працівників, так і колективу. Тому поєднання особистих і виробничих мотивів повинно бути основою політики суб'єктів господарської діяльності, спрямованої на зміцнення соціальної безпеки трудового колективу. Здійснюючи економічне планування на підприємстві, необхідно одночасно складати план його соціального розвитку використовуючи такі методи як анкетне опитування працівників та спостереження за їх виробничою і суспільною діяльністю, а також вивчення документів, що характеризують трудову і соціальну активність членів колективу.

Враховуючи незадовільний фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств очевидно, що вони, на даному етапі свого економічного розвитку, нездатні у повній мірі задовольнити потреби працюючих. Забезпечити ефективний соціально-економічний розвиток аграрного сектору можливо за умови реалізації політики комплексного розвитку сільських територій з боку господарюючих суб'єктів на селі, органів місцевого самоврядування, сільських громад, органів регіональної влади і держави. Відсутність системної державної політики щодо формування інвестиційного клімату у сільськогосподарській галузі в умовах кризи є одним з основних факторів, які в останні роки значно уповільнили розвиток соціальної сфери у сільській місцевості. В той же час, зростання рівня корупції і бюрократизму та не виконання вже прийнятих законів України недодають привабливості сільському господарству. З цих та інших причин Україну визнано однією з найризикованіших країн Східної Європи щодо вкладань інвестиційних коштів [2].

Нерозвиненість кредитних установ, страхового ринку, інвестиційних фондів, нерегульованих земельних відносин, відсутність інвестиційних програм співробітництва з стратегічними іноземними партнерами також звужує можливості розвивати соціальну сферу.

До чинників, що негативно впливають на соціальний розвиток села, також відноситься технічна і технологічна відсталість сільськогосподарського виробництва. Основна частина засобів виробництва у сільськогосподарських підприємствах – це будівлі і споруди (80%), а на техніку і інвентар припадає всього 14-15%. На сьогоднішній день рівень забезпечення аграрних підприємств тракторами, комбайнами, автомобілями та іншою технікою становить менше 50% від потреби. Біля половини фермерських і особистих селянських господарств взагалі не мають ніяких технічних засобів, або мають енергозатратну, вироблену ще за радянських часів, техніку, отриману ними як майновий пай після розпаду колгоспно-радгоспної системи. З огляду на такий стан технічного забезпечення агровиробників втрати врожаю тільки від затягування строків збирання зернових культур сягають до 20%. Як наслідок, середньодобове споживання продуктів харчування в країні на одну особу складає всього 2500-2600 ккалорій, в той час як у розвинених країнах цей показник становить 4000-4500 ккалорій.

Соціальна політика держави і регіонів потребує подальшого удоскона-

лення, з врахуванням змін у світовій економіці, зростання потреб суспільства, економічної і фінансової стабілізації, розвитку інвестиційного ринку тощо.

В умовах нестабільного розвитку сільськогосподарської галузі основним завданням управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств повинно бути: максимальне використання власних інвестиційних ресурсів; пошук зовнішніх джерел інвестування; інвестування тільки тих проектів, які можуть дати максимальний економічний і соціальний ефект та швидко повернення інвестованих коштів. При недостатніх обсягах обігових коштів необхідно максимально використовувати таке джерело інвестування як лізинг. Це дало б змогу одночасно з оновленням технічного парку вирішувати соціальне питання.

Важливим чинником підвищення соціальної безпеки сільського населення є кооперація та інтеграція суб'єктів аграрного виробництва з переробними підприємствами та активна співпраця з заготівельними структурами. Інтеграційні об'єднання із замкнутим циклом виробництва і реалізації готові до споживання продукції здатні залучати великі інвестиційні кошти і спрямовувати їх на виконання соціально-економічних програм [3].

Ефективна інвестиційна діяльність, спрямована на покращення соціального і економічного стану села, залежить від підготовки висококваліфікованих фахівців, які повинні: мати глибокі знання в економіці аграрного виробництва; володіти методами сучасного менеджменту; здійснювати ефективне управління інвестиційними коштами та контролювати їх цільове використання.

Виходячи з вищевикладеного, ми прийшли до розуміння того, що без розробки і впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку сільськогосподарської галузі неможливо ефективно розвивати соціальну сферу. Враховуючи, що різні регіони країни мають значні відмінності в економічному і соціальному розвитку та відрізняються природними, кліматичними, ґрунтовими та іншими умовами, кожна з адміністративно-територіальних областей повинна мати свою модель розвитку, яка перш за все буде спиратися на процеси спеціалізації, кооперації та інтеграції. Держава, як одна з зацікавлених сторін, повинна стимулювати ці процеси без адміністративного втручання, створюючи необхідні умови для їх розвитку. Першим реальним кроком у цьому напрямі є будівництво оптових ринків у регіонах. Як наслідок, вже на початку 2012 року, з'явилися союзи виробників молока, м'яса, фруктів, овочів та іншої продукції. Ця проста форма інтеграції розвиваючись переросте в інші, більш ефективні форми інтеграційних об'єднань, які здатні підвищувати ефективність сільськогосподарського виробництва, здійснювати позитивний вплив на соціальний економічний розвиток регіонів, сприяти зростанню трудової зайнятості населення, підготовці кваліфікованих кадрів за рахунок комерційних структур, зростанню реальної заробітної плати працівників аграрної сфери, тобто вирішувати комплекс гострих соціально-економічних проблем. На наш погляд, найбільш поширеними типами інтегрованих формувань у перспективі, крім союзів, асоціацій, спілок, будуть кластери, холдинги та аграрно-промислові фінансові структури. Створення у недалекому майбутньому «м'яких» форм аграрно-переробної інтеграції за видами виробництва певних видів продукції на реальному та міжрегіональному рівні може відновлювати галузевий прин-

цип управління в АПК. Некомерційна координація господарської діяльності на районному і обласному рівнях сприятиме учасникам інтегрованих об'єднань у виробництві, зберіганні, переробці та реалізації сільськогосподарської продукції. Такий напрям розвитку сільськогосподарської галузі потребує розробки і впровадження відповідних довгострокових програм, стратегічною метою повинно бути досягнення високотехнологічного, експортно-орієнтованого рівня аграрного сектору. Реалізація поставлених цілей можлива за умови узгодженості економічних і соціальних інтересів, поєднання державних і ринкових механізмів управління агропромисловим комплексом.

Створення корпоративних аграрно-промислових об'єднань сприятиме розвитку сільських територій. Є багато прикладів, коли інноваційні виробничі структури укладають соціальні договори з місцевою владою, де діють їх підрозділи. Так, агропромхолдинг «Астра-Київ» взяв шефство над школами, розташованими в населених пунктах, де працюють його підприємства; ВАТ «Миронівський хлібопродукт» уклав соціальні договори з сільрадами на гарантовану фінансову підтримку сільських громад; СП «Нібулон» забезпечує сучасними комп'ютерами школи тих адміністративних районів, на території яких господарюють виробничі підрозділи об'єднання. Нажаль, дотепер, в державі неприйняті закони, які б дали можливість регулювати на законодавчому рівні взаємодію між інтегрованими об'єднаннями, суспільством і державою.

Висновки. Економічна політика держав і регіонів повинна бути соціально орієнтованою і спрямованою, перш за все, на забезпечення населенню соціальних гарантій, підвищення рівня трудової зайнятості, заборону використання шкідливих для здоров'я людини технологій, стимулювання розвитку підприємницької ініціативи, подолання тіньового сектору у сільськогосподарському виробництві.

Одним з важливих чинників позитивного впливу на соціальну безпеку сільськогосподарського населення є інтенсифікація розвитку аграрно-переробних інтегрованих виробничих структур, взаємодія яких з державою і суспільством має бути законодавчо врегульованою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гончаренко І.В. Інформація та активізація комунікаційних зв'язків сільських поселень у розвитку сільських територій миколаївської області / І.В.Гончаренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2010. №1 (52) Т-1. С.135-141.
 2. Безбожний В.Л. Вибір способу забезпечення соціально-економічної безпеки великих промислових підприємств / В.Л. Безбожний // Дис. кан. екон. наук. – Луганськ, 2010. – 225 с.
 3. Нестерчук Ю.О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві / Ю.О.Нестерчук. – Умань: вид-во «Сочинський», 2009. – 372с.
-